

השיר בעצמו הופך להיות דבר מופלא. אלירזי כותב שירה אחרת. השירה שלו מנסה לדבר על הפלא בלשון לא פלאית. להצביע על הפלא, ולא להצטבע בצבעיו. אחרי קריאת שיר של אלטרמן אתה זוכר את השיר. אחרי קריאת שיר של אלירזי, אתה זוכר את עצמך קורא את השיר. ואף שיש הרבה מן המשותף בין שני משוררים אלה, הרי שירתו של אלירזי מציירת סדרת פעולות שאפשר להמשיכה. הקורא חוזר אל עצמו דרך המילים האפורות, כמי שהולך ברחוב ולפתע שומע מוסיקה בוקעת מחלון, והיא מחזירה אותנו לרגע אל עצמנו. היא לא שינתה דבר במציאות רק הוסיפה לה פסקול. הפכה את הרגע להרה משמעות. רגעים כאלה הולידו רבים משיריו של אלירזי, ולכן הם עשויים להולידם מחדש אצל הקורא. "לפעלים פשוטים של יומיום נוסף ניקוד, ואור חדש האיר את המטבח", חותם בורשטיין את דבריו. אפשר לומר כי המבחר הזה ואחרית דבר שלו, יש להם חשיבות בפני עצמם, בקובעם מופת שעוד יילמד.

אחרית דבר יפה, שהוא מעניק לתופעה השירית הזאת פשר ומשמעות עבור הקורא. גם כאן (בניגוד לאחרית דבר ארכנית במיני "כל כתיבי") העדיף בורשטיין שלא לכתוב מסה מלומדת המלווה את התפתחות המשורר בספריו, אלא לברר "איך יכול אלירזי לשנות את חייו" (הכותרת שלו לאחרית דבר). ואמנם אחרית דבר כזו היא חשובה, לדעתי, ובמקרה הזה מצליחה לקשור בחוט שני אחד את כל 23 הספרים לאגודה אחת.

הכרות שנקטעה

את בועז ערפלי (ינואר 1936 - יוני 2010) הכרתי אישית רק לפני כשנה בערב ספרותי. את שמו של פרופסור ערפלי ואת מחקריו הכרתי, כמובן, עשרות שנים לפני כן. ערפלי הוא מן החוקרים הבכירים והמקוריים של הספרות העברית החדשה, ומחקריו על טשרניחובסקי, ביאליק, ברנר, אלטרמן, עמיחי, עגנון ונוספים הם מן המעולים שבנמצא. כשהכרנו כבר היה בגמלאות לאחר פרישה מהוראה באוניברסיטת תל אביב בשנת 2005. ביקשתי ממנו שיתרום דבר מה ל'עתון 77' והוא נענה מיידית ושלח אלינו לפרסום את המסה "כי

חוט השני הזה עניינו הוא 'פלא היותנו בתוך העולם' כפי שהוא מנוסח בספרו האחרון של אלירזי (בשבח הדברים החולפים, 2010). ספר זה מתחבר לספרו של נתן אלטרמן חגיגת קיץ, ששורה ממנו משמשת לו מוטו: "נדמה, כי אם עלה ינוע יידלק העץ". השיר הראשון בספרו הראשון של אלירזי עוסק גם הוא בעץ (תאנה) ובאש סמויה הבוערת בו.

בורשטיין מציין כי על עצים כאלה כתב גם רילקה בהסונטות לאורפאוס: "ועץ זינק זינק טהור לעברו" (מגרמנית שמעון ונדבנק). כאשר אלירזי כותב על "פלא היותנו בתוך העולם" הוא מתכוון לזינוק כזה של העץ, ולזינוקם של כל שאר הדברים. "הזינוק הוא הפלא. הכל יזנק, אם נזנק אנו לקראתו, אם נהיה נכונים להבחין בזינוק", כותב בורשטיין. זו, לטעמי, הארה חשובה להבנת שירתו של אלירזי, המכניסה סדר בדעת הקורא שלא תמיד מתפנה (או מסוגל) להגיע אליה בעצמו. הציטוט מאלירזי (שמביא בורשטיין) בהקשר זה אומר: "אני הולך/ לקראת ההולך // לקראתי". ומוסיף בורשטיין: "הספר הזה יכול ללמד אותנו לזנק. ללכת לקראת".

בועז ערפלי

היינו בזבזניים עד מאוד" על 'ראי אדמה' של טשרניחובסקי, מתוך ספר שבכתובים, שהוקדשה לזכרו של רעז מולה אגין שנפל במלחמת ששת הימים. ואכן המסה הופיעה זמן קצר לאחר מכן בגיליון 344 ינואר-פברואר 2010 של 'עתון 77'. בשיחות הטלפון המעטות שקיימנו בינינו לקראת פרסומה, הזכיר לי ערפלי את ספרו החדש שורת המורדים מחקרים בספרות העברית החדשה, שהופיע בהוצאת כרמל בשנת 2009 וביקש ממני כי אתייחס אליו במדורי. עברו כמה חודשים עד שהתפנית לכך, ואמנם התייחסותי לספרו מופיעה בגיליון הקודם (348) יוני-

יולי 2010 במדורי "מצד זה" תחת הכותרת "ברנר כמבשרו של זך" והיא עוסקת בפרק "לא חשכה גמורה אבל בוודאי לא אור" על ברנר ונתן זך בספרו של ערפלי. זוהי במידה מסוימת התייחסות ביקורתית למאמרו והייתי סקן מאוד לדעת כיצד יגיב עליה. לאחר הורדת הגיליון (הקודם) לרפוס הגיעה אלינו הידיעה המעציבה על מותו. לא הספקנו לציין זאת בגיליון ההוא. איני יודע דבר על נסיבות או סיבות המוות. ההכרות בינינו היתה קצרה מדי ונקטעה בראשיתה. עם זאת אני מבקש שהרשימה היא תשמש ציון לזכרו של חוקר דגול. חבל על דאבדין ולא משתכחין.

אלירזי יכול לשנות את חייו - כותב בורשטיין - מפני שהוא מלמד אותך לגשת אל הדברים ואל המילים מחדש ולאט. וגם לגשת כך אל עצמך ואל הוולת. הוא מלמד את הקורא שלו להיות משורר. הוא הולך לצד הקורא ומדריך אותו בתוך העולם. מה פירוש ללמד להיות משורר? אין הכוונה ללמד לכתוב, אלא ללמד לחיות. ללמד לזנק פנימה והחוצה. המבחר שבחר, אפוא, בורשטיין, הוא לדבריו, רצף תזכורות, סדרת פתיקים, שאפשר להצמיד במנגנט למקרר, שנועדו להזכיר לנו את "פלא היותנו בתוך העולם", שקוראים לנו להתעורר כדי לחיות. אלירזי יכול לשנות את חייו, כותב בורשטיין, מפני שהוא יכול ללמד אותך להתעורר, וזאת לא רק במעמדים מיוחדים, אלא במצבים יומיומיים רגילים: "קרוב יותר מאשר אל הכיסא/ העומד כאן ומחכה לי // לא הייתי אל איש מעולם". ההתעוררות איננה מאורע חד פעמי וכיסאות יש רבים. "כל שיר ניצת מחדש", כותב בורשטיין ומוסיף כי גם הכיבוי חשוב "כדי שתהיה התעוררות חייבת להיות גם תרדמה". וכך, שירתו של אלירזי מציעה לארגן מחדש את האטום והבהיר (הנם והער) שמהם מורכב הקיום האנושי. היא אינה מבקשת "להמתיק ימים בשירים" כפי שהציע זך, אלא להחיותם בשירים. בורשטיין מסיים בהבחנה מעניינת: כאשר אנשים חושבים על שירה, הוא כותב, הם לרוב חושבים על משהו שירי במופגן. דיבור מקושט, ססגוני. כאילו "הפלא" שאלירזי מדבר עליו דורש דיבור כזה. שיר טיפוסי של אלטרמן שואב אליו את כל אנרגיית הפלא הזאת. וכך